

minabilis vita tota simul et perfecta possessio, inquit Boetius, lib. V *De Consolatione*, prosa 6: « O chara veritas, vera aeternitas, aeterna felicitas, Deus meus! » ait S. Augustinus. O aeternitas, aeternitas! quam longa es aeternitas! quam raro versaris in mentibus hominum! Si hanc saepe cogitarem, quam leve videretur et momentaneum quiddam est tribulationis nostrae, quam nihil esset arduum, quam alacres essemus ad omne bonum quam bene expendere momentum hoc, unde pendet aeternitas nostra! Merito Regius Propheta: « Cogitavi, inquit, dies antiquos, et annos aeternos in mente habui. » Nam « durum, quod cruciat, aeternum: felix, quae beat, aeternitas. A morte pendet: mors a vita: haec a momento; elige. Vixisse semel, perissemel, aeternum est. »

Hanc aeternam vitam, et hujus vitae bona ac felicitatem pulchre describit S. Augustinus, lib. XXII *De Civit.*, cap. xxx: « Quanta, inquit, erit illic felicitas, ubi nullum erit malum, nullum latebit bonum, vacabitur Dei laudibus, quae erit omnia in omnibus! Beati qui habitant in domo tua, Domine, in saecula saeculorum laudabunt te. Omnia membra et viscera incorruptibilis corporis proficient in laudibus Dei. Vera tibi gloria erit, ubi laudantis ne errore quisquam, nec adulatione laudabitur. Verus honor, qui nulli negabitur digno, nulli deferetur indigno, sed nec cum ambiet ullus indignus, ubi nullus permittetur esse nisi dignus. » Mox premium Beatorum essentialiter describit: « Premium virtutis erit ipse qui virtutem dedit, et qui seipsum, quo melius et majus nihil possit esse, promisit. Quid est enim aliud quod per prophetam, dixit: Ero illorum Deus, et ipsi erunt mihi plebs ego ero quaecumque ab omnibus honeste desiderantur, et vita, et salus, et victus, et copia, et gloria, et honor, et pax, et omnia bona? Sic enim et illud recte intelligitur: Erit Deus omnia in omnibus; ipse finis erit desideriorum nostrorum. Atque id etiam beata civitas illa magnum in se bonum videbit, quod

Lece
moratis
pro consi-
deratione
aeternita-
tis.

Aeterna
vita ad-
miranda
felicitas.

nulli superiori ullus inferior invidet, sicut in corpore non vult oculus esse, qui est digitus, cum membrum utrumque continet totius carnis pacata compago. » Deinde inferius: « Quantum, inquit, attinet ad scientiam rationalem, erit anima memor praeteritorum malorum suorum: quantum autem ad experientis sensum, prorsus immemor: carebunt enim praeteritis malis, ita ut penitus deleantur de sensibus eorum. Ibi perficietur: Vacate et videte, quoniam ego sum Deus. Ibi vacantes in sabbato requies videbimus, quoniam suavis est Dominus, quoniam ipse est Deus, quo pleni erimus, quando ipse erit omnia in omnibus. »

Audi et auctorem libri *De Spiritu et anima*, tom. III operum S. Augustini, cap. LX, hanc vitam compellantem: « Non est in te corruptela, nec defectus, nec senectus, nec ira; sed pax perennis, gloria sollemnis, letitia sempiterna, sollemnis continua. Vere tantum gaudium et exultatio, flos et decus juventutis, et perfectae salutis. Non est in te heri, nec hesternum, sed est idem hodiernum. Tibi salus, tibi vita, tibi pax est infinita, tibi Deus omnia. Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei; sicut enim letantium omnium habitatio est in te. Nullus in te timor, tristitia nulla: desiderium omne transit in gaudium, dum praesto est quiddam optatur, et quiddam desideratur, abundat. » Et infra: « Ipsi vero qui redempti fuerint a Domino, quam devote confitebuntur, et dicent: Quam bonus Israel Deus! quoniam in saeculum misericordia ejus. Letitia siquidem sempiterna erit in eis, et exaltationes Dei in gutture eorum in aeternum, et in saeculum saeculi, in perpetuas aeternitates. Beati omnes, qui habitant in domo tua, Domine, in saecula saeculorum laudabunt te. Inebriabuntur ab uberitate domus tuae, et torrente voluptatis tuae potabis eos. Quoniam apud te est fons vitae, et in lumine tuo videbimus lumen: cum videbimus te in te, et nos in te, et te in nobis visione continuis et felicitate perpetua. »

Scientia
rationa-
lis quae
in vita
beata?

Gaudii
vite ac
terran.

Mirabile
Beatorum.

CAPUT SEPTIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Quod cap. praecedenti dixerat, nos non esse sub peccato, ex eo quod non simus sub lege, sed sub gratia, fusius hic probat exemplo uxoris, qua solvitur a lege viri, si is moriatur. Pars enim modo legem nobis, et nos legi mortuos esse docet.

Inde, vers. 7, docet quod lex, licet in se sancta sit, per occasionem tamen, nimirum indicando et vetando peccatum, magis illud in homine prono in vitia auzerit.

Tertio, hac occasione, vers. 14, transit ad concupiscentiam, quae ex peccato et lege est reliqua, docetque viros etiam justos, licet invitos, eandem pati, et contra eam assidue luctari.

1. An ignoratis, fratres (scientibus enim legem loquor), quia lex in homine dominatur, quanto tempore vivit? 2. Nam quae sub viro est mulier, vivente viro, alligata est legi: si autem mortuus fuerit vir ejus, soluta est a lege viri. 3. Igitur, vivente viro, vocabitur adultera, si fuerit cum alio viro: si autem mortuus fuerit vir ejus, liberata est a lege viri: ut non sit adultera, si fuerit cum alio viro. 4. Itaque, fratres mei, et vos mortificati estis legi per corpus Christi: ut sitis alterius, qui ex mortuis resurrexit, ut fructificemus Deo. 5. Cum enim essemus in carne, passiones peccatorum, quae per legem erant, operabantur in membris nostris, ut fructificarent morti. 6. Nunc autem soluti sumus a lege mortis, in qua detinebamur, ita ut serviamus in novitate spiritus, et non in vetustate litterae. 7. Quid ergo dicemus? lex peccatum est? Absit. Sed peccatum non cognovi, nisi per legem: nam concupiscentiam nesciebam, nisi lex diceret: Non concupiscas. 8. Occasione autem accepta, peccatum per mandatum operatum est in me omnem concupiscentiam. Sine lege enim peccatum mortuum erat. 9. Ego autem vivebam sine lege aliquando. Sed cum venisset mandatum, peccatum revixit. 10. Ego autem mortuus sum: et inventum est mihi mandatum, quod erat ad vitam, hoc esse ad mortem. 11. Nam peccatum occasione accepta per mandatum, seduxit me, et per illud occidit. 12. Itaque lex quidem sancta, et mandatum sanctum, et justum, et bonum. 13. Quod ergo bonum est, mihi factum est mors? Absit. Sed peccatum, ut appareat peccatum, per bonum operatum est mihi mortem: ut fiat supra modum peccans peccatum per mandatum. 14. Scimus enim quia lex spiritualis est: ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato. 15. Quod enim operor, non intelligo, non enim quod volo bonum, hoc ago: sed quod odi malum, illud facio. 16. Si autem quod nolo, illud facio: consentio legi, quoniam bona est. 17. Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. 18. Scio enim quia non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum. Nam velle adjacet mihi: perficere autem bonum non invenio. 19. Non enim quod volo bonum, hoc facio: sed quod nolo malum, hoc ago. 20. Si autem quod nolo, illud facio: jam non ego operor illud, sed quod habitat in me, peccatum. 21. Invenio igitur legem, volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adjacet. 22. Condelector enim legi Dei secundum interiorem hominem: 23. video autem aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meae, et captivantem me in lege peccati, quae est in membris meis. 24. Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis hujus? 25. Gratia Dei per Jesum Christum Dominum nostrum. Igitur ego ipse ment. servio legi Dei; carne autem, legi peccati.

Hoc capite identidem dicitur urgetur Apostolus, S. Chrysostomus intelligit de lege caeremoniali: quod nos, Christiani, non simus sub lege, quod « Quia, inquit Chrysostomus, non sumus sub

ceremoniis legis, ideo non sumus sub lege. Sed hæc expositio non est ad mentem Apostoli hoc loco : nam, ut patet vers. 7 et seq., loquitur Apostolus etiam de lege naturali et decalogo.

Unde nota, aliud est lege teneri, aliud esse sub lege. Nam lege veteri morali, id est decalogo, tenemur, sed non sumus sub illa, id est sub ejus statu et dominio, quod est hominem obligare, nec tamen dare gratiam ad eam implendam, ut quasi servus ea teneatur, et captivus possideatur, et tanquam reus ab ea damnetur. Ab hoc enim legis statu nos gratia Christi liberat, quæ charitatis dat spiritum, ut quæ lex jubet, faciamus sponte, libenter, amore virtutis, non timore pœnæ.

Vers. 1. 1. AN IGNORATIS QUIA LEX IN HOMINE DOMINATUR, QUANTO TEMPORE VIVIT? — « Dominatur » jubendo, terrendo, reum faciendò, accusando, condemnando : hic enim est dominatus legis. « Quanto tempore vivit, » scilicet ipsa lex, inquit Origenes et Ambrosius. *Secundo*, « quanto tempore vivit, » scilicet ipse homo : ita S. Chrysostomus, Theodoretus, S. Augustinus, lib. LXXXIII *Questionum*, Quæst. LXVI; S. Thomas, Theophylactus et Œcumenius. Sed eodem uterque hic sensus redit Toletus hæc arctat ex sequentibus ad legem matrimonii : sed nihil est quod cogat generalem Apostoli sententiam arctare ad unam matrimonii legem : quod enim de ea subicit Apostolus, non per modum plene et adequatæ explanationis, sed per modum exempli subicit.

Vers. 2. 2. NAM QUÆ SUB VIRO EST MULIER, VIVENTE VIRO, ALLIGATA EST LEGI. — Ex unica lege matrimonii apposite, ut statim ostendam, probat Apostolus ea quæ in genere de lege dixerat. Nota *primo* : pro quæ sub viro est, græce est unica vox, *ἑνωμένη*, q. d. *Subvira*. Nota *secundo*, « alligata est legi, » scilicet matrimoniali præcipienti fidem et obedientiam marito. S. Ambrosius legit : « vivente viro, alligata est lege; » alii vertunt, « viventi viro alligata est lege. » Ita Græca, Syrus et Erasmus, Tertullianus, lib. *De Monogamia*, cap. xiii, legit : « viventi viro vincita est. » Sed eodem hæc omnia redeunt : nam uxor hoc ipso, quo legi matrimoniali, etiam marito, quandoque vivit, alligata est.

Apostolus hoc capite pulchra utitur metaphora vel potius allegoria : nimirum peccatum mors et lex, quæ occasionaliter peccatum et mortem fovet, est maritus; anima nostra est uxor; proles sunt opera mala; hoc marito mortuo, transit anima ad secundum maritum, nupsitque Deo, et peperit proles bonorum operum. Ita S. Augustinus, *Quæst. LXVI* jam citato, et lib. *XV Contra Faustum*, cap. viii. Idem docet Theophylactus, hæcque esse mentem et phrasim Apostoli, patet ex vers. 4 et seq.

SI MORTUUS FUERIT VIR EUS, SOLUTA EST A LEGE VTRI, — scilicet a lege matrimonii, qua sub viro nosstate mulier tenebatur. Græce est *ἀπὸ τοῦ νόμου* : quod potest etiam verti a lege viro, quia lex matrimonialis est quasi legalis uxoris

Christi non aut sub lege veteri, sed lege tenetur.

Dominatus legis quis?

Exemplum obligationis legis in muliere conjugata.

Sensus allegoricus istius.

Lex matrimonii legalis

maritus, sicut vicissim maritus uxori est quasi lex viva.

4. ITAQUE, FRATRES MEI, ET VOS MORTIFICATI ESTIS LEGI PER CORPUS CHRISTI. — Vox itaque significat hanc esse conclusionem, quam Apostolus deducit ex exemplo uxoris jam allato. Hæc enim est argumentatio Apostoli : Uxor, marito mortuo, soluta est vinculo et lege mariti; atqui lex, quæ erat quasi maritus noster, jam mortua est, et esse desinit per Christum : ergo nos prout lege liberati et soluti sumus, nec sub lege, sed sub gratia degimus.

Nota : cum ait Apostolus : « Vos mortificati estis, » est hypallage, q. d. Lex quæ erat quasi maritus vester, jam per Christum mortificata et mortua est, quia scilicet in vobis mortuum est et esse desinit legis illud imperium, quo lex minatur, accusat, terret, damnat et punit, de quo dixi vers. 1. Hæc enim de causa lex homines vitiosos peiores facit, quia dat eis occasionem prævaricationis et contemptus; contrarium facit gratia, contra quam hic legem distinguit Apostolus.

Hinc *secundo*, lex, id est legis reatus et prævaricatio, quam lex per litteram, qui gratia defuit, faciebat occasionaliter et objective, mortua est, ait S. Augustinus, lib. *XV Contra Faust.*, cap. viii. Verum Apostolus prudenter et caute, ne Judæos offendat, si dicat legem esse mortuam, et ut ab utroque conjuge mortuo (per Christum enim soluti lex nobis, ita nos legi mortui sumus) dissolutum ostendat matrimonium; hæc de causa non dicit : Lex mortua est; sed dicit : Vos quasi uxores mortificati mortuique estis, et soluti lege, quasi marito jam mortuo, quia Christo jam vivitis et ei in Evangelica gratia servitis : ita Chrysostomus, Œcumenius, Ambrosius, Anselmus.

Aliter Toletus : Homo, inquit, quoad naturam est uxor, hujus maritus fuit homo vetus, cujus lex erat lex vetus : hoc mortuo, successit alter huic uxori maritus, scilicet homo novus, cujus lex est lex fidei et Christi. Sed hoc est obscurius et alienius : nam Apostolus uxoris hujus maritum facit non hominem novum aut veterem, sed ipsam legem.

Nota : cum Apostolus dicit : « Nos mortuos esse legi per corpus Christi, » intellige immolationem in cruce, per corporalem Christi passionem et mortem. Per hæc enim mortua est lex vetus nobis, et nos legi.

Alii : « per corpus Christi, » iniquunt, id est qui incorporati estis Christo per baptismum. Verum prior sensus planior est et simplicior. Hic est ergo discursus Apostoli : Lex non dominatur homini, nisi quasi vivens viventi; atqui vos non vivitis, sed estis mortui legi, et lex vobis per Christi crucem et mortem mortua est : ergo non estis sub lege, id est sub dominatu legis.

UT SITIS ALTERIUS, QUI EX MORTUIS RESURREXIT. — Hic clare patet, Apostolum, ut dixi, distinguere duo matrimonia unius hominis et animæ

uxoris mariti.

Triplex hujus legis natura.

Sensus D. Augustini.

Lex reprobata velata, non soluta.

Vers. 7.

quasi uxoris. Prius cum veteri homine, ut vult Toletus, vel potius cum lege dominante veteri homini. Hic prior hominis maritus (puta lex) mortuus est et mortificatus in passione corporis Christi. Unde idem homo et anima secundum matrimonium iniiit cum homine novo, id est cum Christo resurgente, quia illi per baptismum incorporatus, et cum eo quasi factus est una caro. Ex hoc matrimonio novas proles concepit : unde sequitur :

UT FRUCTIFICEMUS DEO, — id est, ut vivas proles ex hoc cum Christo matrimonio pariamus Deo, scilicet opera fidei, spei, charitatis et aliarum virtutum : quæ ex semine, id est gratia Christi et Dei concepimus, ut illa Christo et Deo quasi eorum parvuli offeramus.

3. CUM ESSEMIUS IN CARNE, — cum scilicet carnalibus desideris astricti teneremur, inquit Anselmus.

PASSIONES PECCATORUM, — id est passiones incitantes ad peccata, puta affectus vitiosi.

QUE PER LEGEM ERANT, — id est quæ acuebant et excitabantur occasione legis.

OPERABANTUR IN MEMBRIS NOSTRIS, UT FRUCTIFICARENT MORTI, — ut scilicet fructus peccatorum parent, qui nos ducerent ad mortem æternam.

6. NUNC AUTEM (per Christi crucem et mortem) SOLUTI SUMUS A LEGE (quæ erat occasio peccati, et consequenter) MORTIS, IN QUÆ DETINEBAMUR. — « Soluti sumus, » græce *καταργήθημεν*, id est *enervati sumus* : quod opponit Apostolus τὸ ἐνεργήθημεν, id est intime et efficacissime operationi passionum, vers. præced. Est hypallage, « enervati sumus, » id est *enervata in nobis est lex*, quia lex vires et nervos suos, scilicet dominum et jus quasi maritalæ, quod in nos habebat, amisit. Simili modo Galat. v. 4, dicit : « Evacuati estis a Christo, » id est Christus Christiane redemptionis vobis facta est per judaismum vacua, cassa et inutilis.

Nota : pro *mortis*, noster Interpres in Græco legit *θανάτου*; jam legitur *ἀνομιῶν*, id est *mortui sumus*, scilicet legi, in qua detinebamur. Alii legit *ἀνομιῶν*, scilicet *vicia*, id est *mortua lege*, in qua detinebamur.

ITA UT SERVIAMUS (DEO ET CHRISTO) IN NOVITATE SPIRITUS, ET NON IN VETUSTATE LITERÆ, — non in veteri vivendi genere, animali et carnali, cujus magistra est legis littera, non gratia. Ita Anselmus. Lex enim homini vetustatem suam indicabat quidem et vetabat, sed adeo non aterebat, ut per occasionem etiam eandem auxerit : magis enim refrebat, irritabat et incitabat veteres concupiscentiæ affectus.

7. QUID ERGO DICEMUS? LEX PECCATUM EST? ABSIT. — Crebras hic Apostolus interjicit occupationes, iisque gaudet. Talis est hic : poterat enim quis ex eo quod Paulus, vers. 5 et 6, legem vocaverat legem mortis, dixeratque passiones peccatorum per legem esse et excitari, obijcere : Ergo lex

ipsa est peccatum. Quod enim est causa peccati et mortis, hoc peccatum est. Respondet Apostolus : « Absit. » Non enim lex in se peccatum est (1).

SED PECCATUM NON COGNOVIT, NISI PER LEGEM : NAM CONCUPISCENTIAM NESCIEBAT (esse peccatum), NISI LEX DICERET : NON CONCUPISCAS. — Nota : Concupiscentia in Decalogo vetatur speciali præcepto, scilicet nono et decimo, ex eo quod plerique existimarent sexto præcepto : *Non machaberis*; et septimo : *Non facies furivum*, veteri tantum actum externum, internum autem non esse vetitum aut cavendum. Quin et post datam legem Josephus, lib. *XII Antiq.*, cap. xiii, et Judæi alii, quos corrigit Christus, *Matth. v. 12 et 28*, idem putasse videntur : unde præceptum, « Non concupisces, » sic explicabant, quod illo non vetaretur concupiscentia mere interna, sed tantum conatus et machinatio exterior ad eam explendam, et ad faciendum opusque perpetrandum. Verum hic conatus et hæc machinatio, et inchoatio est et pars quædam operis; unde eodem præcepto vetatur, quo ipsum opus, puta sexto et septimo.

Adde, ut demus illa seorsim veteri præcepto nono et decimo, nihilominus certum et clarum est illa non tam veteri ideo, quod exterius se prodant, quam quia a mala voluntate procedunt. Voluntas enim in se mala et vetita, virus malitiæ suæ actui externo instillat, eamque proprie hæc verba significant et prohibent, cum dicitur : « Non concupisces. » Unde colligas omnem alium voluntatis motum præceptis illis conversantem, iisdem pariter vetari. Si enim hoc concupiscentia, ad quam naturaliter maxime proclives sumus, tanquam mala et illicita vetatur, ergo multo magis actus voluntatis, quo volumus id quod lege vetitum est, ipsa lege vetatur.

Hæretici, Lutherus et Calvinus in alio sunt extremo. Putant enim concupiscentiam peccato originali reliquam, id est motus appetitus sensitivi et voluntatis inordinatos, qui præveniunt rationem et liberam voluntatis assensum, hic prohiberi. « Mandatur, ait Calvinus in cap. xx *Exod.*, præcepto, *Non concupisces*, ne quis impuri appetitus animos incitet. Hinc perspicitur quibus præstigiis fascinarit Satan scholas omnes Papales, in quibus personat axioma istud, concupiscentiam in baptizatis non esse peccatum, quia stimulus est ad virtutem. » Et in cap. vi *Levit.* : « Quamvis, inquit, neque adulteri, neque fures, neque homicidæ simus; nemo tamen est quem non reatu constringat ultimum legis præceptum, *Non concupisces.* »

Verum hæc esse falsa, et præcepto *Non concupisces* veterari, non deliberatam et involuntariam, sed tantum voluntariam et liberam concupiscentiam, sive consensum voluntatis in illicita, patet

(1) Neo peccati magistra, sed arguit tantum homines et convincit malefactorem, quod ostendit Paulus vers. 7-12.

Actus interior peccati sequi ad exterius est vetitum.

Voluntas interior mala prohibetur hæc præceptis.

Refutatio Lutheri et Calvinii erroris dicentium motus rationem motus rationem non esse peccatum.

Primum argumentum et Hebræo contra

primo, quia pro non concupiscis, in Hebraeo est verbum תוכר chamad, quod non significat concupiscere, vel habere concupiscentiam, quae natura nostrae vitium est; sed nude significat tantum appetere et desiderare; unde et rebus celestibus tribuitur. Concupiscentia autem, quae natura vitium est et morbus, proprie significatur nomine תשוקה tesuka, et nomine בצעו betsa. Cum ergo dicitur: Non concupiscis, significatur, ut patet ex Hebraeo chamad, et prohibetur tantum libera voluntatis appetentia ad sibi vendicandum rem alienam vel illicitam.

Secundo, idipsum patet ex eo quod preceptum hoc, uti et caetera, non datur brutis, non pueris, sed creaturae rationali, ratione et libera voluntate nunti, quae sola legis est capax, solaque potest legem implere vel transgredi. Hi autem motus concupiscentiae rationem et libertatem praeveniunt, nec magis sunt humani actus, aut in potestate, ratione et arbitrio hominis, quam idem sint in potestate equi, canis, leonis, alteriusve bruti. Sicut ergo leoni imperari nequit, ne irascatur; cani, ne ringat; equo, ne adhinnat: sic nec homini imperari potest, ne primos similes concupiscentiae motus sentiat, et qui eos puniret, tyrannus esset. «Peccatum enim inquit S. Augustinus, lib. I. Retr., cap. xv, estque hic communis hominum et naturae sensus) ita in sua essentia includit voluntarium, ut, si hoc desit, desinat esse peccatum.» Unde Apostolus, vers. 17 et seq.: «Jam, inquit, non ego operor illud, » q. d. Te concupiscere non est actus meus, quia non est humanus et liber: unde mihi imputari, vitio verti, aut puniri non potest: sed potius quia, ut idem ait vers. 16, 22, 23, «condelector, consentio, mente servio legi; » hinc hic meus actus, utpote mentis rationalis et libere, censeri debet, quod scilicet mente detestando motus concupiscentiae legi contrarios, legi ipsi adhaerere et obediam.

Tertio, id patet ex eo quod Paulus, cap. praeced., vers. 12, et S. Scriptura alibi ita se explicet: ut Eccli. xviii, 30: «Post concupiscentias tuas non eas; » et S. Jacobus, cap. 1, vers. 15, concupiscentiam et tentationem non peccatum esse, sed peccatum parere, si videlicet pater peccati, consensus voluntatis, accedat, diserte asserit.

Quarto, ita hoc preceptum explicant omnes Patres. Vide Chrysostomum, homil. 12 in Matth.; Cyrillum, lib. III. Contra Julian., sub medium; Basilium, De Constit. monast., cap. 11; Nyssenium, lib. De Octo Beatitud.; Ambrosium, lib. I. Offic., cap. xxi; Hieronymum, ad Eustoch., de custod. virg.; Prosperum, lib. II. De Vita contemplat., cap. III, et lib. III, cap. IV; Gregorium, lib. XXI. Moral., cap. III; Augustinum, lib. I. Contra duas epist. Pelag., cap. x et xiii, et lib. VI. Contra Julian., cap. xi, et lib. II. De Peccat. meritis, cap. IV, xxxiii et xxxiv: ita denique explicat et definit Concilium Tridentinum, sess. V.

Dices: Augustinus, epist. 200 ad Asellicum, dicit hoc preceptum, «Non concupiscis, » in hac vita non impleri, sed in ea nos tantum tendere et contendere ad locum, in quo illud compleamus, puta ad caelum. Idem docet lib. I. De Nuptiis et Concup., cap. xxiii et xxix, et lib. De Spiritu et Litt., cap. ultim.

Respondeo: D. Augustinus in explicatione huius precepti jungit sensum litteralem et analogicum: litterali enim sensu hic praecipitur, ut concupiscentias et desideria prava non sequamur, sed his resistamus, eaque sensim omnino evellere et eradicare conemur, eoque conari possumus et debemus in hac vita; analogico vero sensu praecipitur, ut nulla omnino in nobis talia desideria sint: quo modo hoc preceptum, uti et omnia alia analoge Scripturae, non ad praesentem vitam, sed ad futuram in caelo pertinet. Sic ergo hoc non praecipitur hic, ut in hac vita impleatur; sed praesentis luctae erit merces, fietque tunc cum Deus mandabit virtuti suae, et omni ex parte praecipitabit peccatum et mortem in infernum. Vult ergo dicere S. Augustinus precepto, Non concupiscis, nobis praecipit, ut per virilem et constantem in hac vita luctam contra concupiscentiam, eo tendamus et conititumur, ut scilicet mereamur omnino ab ea liberari in caelo, utque ibi plenissime impleatur in nobis non concupiscis: ut scilicet nec consentiamus, nec sentiamus motus concupiscentiae. Simili modo explicat S. Augustinus praecipitum dilectionis Dei, lib. De Spiritu et Litt., cap. ultim.

8. OCCASIONE AUTEM ACCEPTA, PECCATUM FER MANDATUM OPERATUM EST IN ME OMNEN CONCUPISCENTIAM. — Queres, quidnam hic vocetur et sit peccatum? Respondet primo, Oecumenius, Ambrosius et Methodius apud Epiphanium, haeret 64, peccatum hic esse diabolum. Secundo, S. Chrysostomus vult esse scordiam: scors enim ex lege accipit occasionem augendi concupiscentiam. Tertio, Anselmus putat peccatum hic esse concupiscentiam, sive peccati fomitem: hic enim quasi sopitus et canis dormiens, occasione legis sibi adversae excitatus et irritatus, exarsit in omnis generis pravos motus, ire scilicet, superbiae, gulae et ceterorum vitiorum (1).

Quinto, Hieronymus, ad Alaxiam, Quaes. VIII, censet peccatum hic esse legis obiectum, sui id quod lege prohibetur.

Sexto et optime, Toletus proprie hic accipit peccatum. Sic enim paulo ante illud accepit Apostolus, et sensus est, q. d. Homo in statu peccati peccatum ipsum occasione legis auxit. Peccatum enim nisi deleatur, in nova peccata hominem per-

(1) Recte, ut videtur. Notum est illud Ovidii, Amor. II, xix, 3: Quod licet, ingratum est; quod non licet, acris urit. Et ibid. III, IV, 17: Nititur in vestium saepe, cupinosaque negata.

Secundum argumentum Calvini.

Peccatum si voluntarius non sit, non est peccatum.

Tertium contra Calvinum argumentum.

Quantum argumentum et exortatio et explicatio Patrum.

S. Augustinus dicit praecipit primum, non concupiscis, impleatur, analogico sensu.

Per hanc contra concupiscentiam hic in mandato, non remanet liberia concupiscentia in caelo.

Ver. 8. Peccatum hic potest quilibet significare.

trahit, quia vires gratiae et honorum habituum, quibus peccato resistimus, homini vel admittit, vel imminuit, et sui delectationem animo ingerit, itaque magis data lege, per quam peccatum, quasi canis dormiens, ut dixi, excitatus exarsit in omnem concupiscentiam: ideoque lex peccati et mortis causa, vel potius occasio fuit: quod docere et probare hic intendit Apostolus.

SINE LEGE ENIM PECCATUM MORTUUM ERAT. — Primo, Theodoretus et Cajetanus sic explicant, q. d. Paulus: Ante legem, puta in statu innocentiae, «peccatum mortuum erat, » id est non erat. Sed quid hoc facit ad rem et rhombum?

Secundo, Ambrosius: «Peccatum, » inquit, id est diabolus mortuus erat; quia quasi dormiens, utpote securus de homine peccatore quem possidebat, parum curabat eum ulterius sollicitare et trahere ad peccatum: sed hoc longe remotius est.

Tertio et optime, «sine lege peccatum mortuum, » id est sopitum erat: per legem enim excitatum revixit, ut dixi vers. praeced.

9. EGO AUTEM VIVEBAM SINE LEGE ALIQUANDO. — q. d. Ego aliquando legem non cognoscebam, quando nimirum nondum poteram habere usum rationis, et tamen motus concupiscentiae sentiebam, qui tamen defectu rationis peccata non erant. Ita S. Hieronymus ad Algas, Quaes. VIII, cap. xi, et S. Hieronymus ad Algas, Quaes. VIII, cap. xi, et q. d. Ego vivebam sine lege, » nimirum tunc, cum adolescere inciperem et peccare, nec tamen legem Moysi edoctus essem: tunc enim vivebam quasi exlex, ac consequenter peccatum non curabam, non agnoscebam, non aestimabam; hinc ad illud non multum incitabar.

Secundo, S. Chrysostomus, Oecumenius, Toletus hic, et S. Augustinus, lib. I. Contra duas epist. Pelagian., cap. ix; S. Ambrosius, lib. I. De Jacob et vita beata, censent Apostolum loqui in persona eorum, qui ante Moysen et legem vixerunt. Sed prior sensus planior est, et aptior verbis Apostoli.

10. SED CUM VENISSET MANDATUM (in notitiam meam, hinc) PECCATUM (quasi per antiphrasim legis se intendit, et) REVIXIT, (et per illud) EGO MORTUUS SUM: (itaque) INVENTUM EST MIHI MANDATUM, QUOD (datum) ERAT AD VITAM (mihi) demonstrandum et procurandam, HOC ESSE (cedere mihi) AD MORTEM.

11. PECCATUM, OCCASIONE ACCEPTA, FER MANDATUM SEDUXIT ME (in suas partes me dolose traxit) ET PER ILLUD OCCIDIT, — infligens animae vulnus culpe lethalis, per exardescentem occasione legis concupiscentiam, uti dixi vers. 8. In verbo seduxit alludit ad primorum parentum seductionem, quae occasione mandati facta est, cum serpens tentaret dicevelae: «Cur praecipit vobis Dominus? » Gen. III, 2.

ITAQUE LEX QUIDEM SANCTA, ET MANDATUM SANCTUM, ET JUSTUM, ET BONUM. — Id est mandata legis sancta iusta et bona sunt: «sancta, » quia pra-

scribunt quomodo Deus sancte coli debeat; «justa, » quia praescribit ut proximum non ledas, sed ei quod suum est tribuas; «bona, » quia praescribit ea, quibus quisque in se bonus sit, ac bonis moribus virtuteque praeditus. Et quia haec tria apposite fiunt per triplicia legis veteris praecepta, scilicet per caeremonialia, quibus sanctus cultus et religio erga Deum; per iudicialia, quibus iustitia erga proximum; per moralia, quibus bonitas et continentia erga seipsum praescribuntur.

Hinc S. Thomas, I II, Quaes. XCIX, art. iv, putat hic mandatum legis vocari «sanctum, » propter praecepta caeremonialia; «justum, » propter iudicialia; «bonum, » propter moralia, et forte eo etiam respexit Apostolus; proprie tamen videtur agere de quolibet particulari legis mandato: hoc enim significat Graecum ἐντάλα, ut sic distinguitur mandatum a lege, quasi partem a toto. Respicit enim ad mandatum, non concupiscis, quod paulo ante citavit, q. d. Hoc mandatum, non concupiscis, et quodvis aliud in se sanctum est, quia facit hominem purum, castum, sanctum; et iustum est, quia hominem cohibet, ne injuste alienam uxorem aut rem concupiscat; et bonum est, quia hominem bonum facit omnesque animi vires et motus bene et rite ordinat ac componit.

13. QUOD ERGO BONUM EST, MIHI FACTUM EST MORS? — q. d. Obijces: Ergone mandatum, quod erat bonum in seipso, mutatum est, factumque mihi mors, id est causa et occasio peccati, et consequenter mortis? Respondet: Absit: non fuit haec mutatio vitium et culpa ipsius mandati, sed peccati et hominis mandato abutentis.

PECCATUM, UT APPAREAT PECCATUM (ut robur et vires peccati manifestentur), FER BONUM (per mandatum, occasionaliter) OPERATUM EST MIHI MORTEM (anime praesentem et aeternam): UT FIAT SUPRA MODUM PECCANS PECCATUM FER MANDATUM. — S. Hieronymus ad Algas, Quaes. VIII, legit «ut fiat peccantis peccatum, » S. Augustinus, lib. I. ad Simplic., Quaes. I, legit, «ut fiat supra modum peccator peccatum. » Graece enim est ἐπερπαδὸς ἢ ἐπερπαρία, quasi dicas sceleratum scelus, vel peccatrix peccantia, id est malitia peccati ingens et exuberans, q. d. Inde apparet ingens peccati vis et malitia, quod per rem bonam, puta per legem, magis malitia ejus increverit, quodque per eandem hominem magis invaserit et occiderit. Est prosepoperia: peccatum enim hic induitur quasi persona, quae habeat artem peccandi et peccata fingendi, suggerendi, machinandi, eamque exerceat, uti faciunt leones et laeae. Cave hic commentarium S. Hieronymi adscriptum, qui negat traducem peccati originalis (1).

UT APPAREAT PECCATUM. — Maldonatus, in Notis

(1) Vers. 13. «Ut fiat supra modum, » etc., id est, ut proclivitas ad peccatum fieret longe pessima, occasione legis.

Lex enim iustitia propter scripta caeremonialia, iustitia propter iudicialia, bona propter moralia.

Vers. 13. Mandatum ergo modo factum hoc mihi peccatum est mors.

manuscript., paulo aliter verit et explicat, nimirum, sed peccatum « dum apparet peccatum, pro bonum operatum est mihi mortem, dum fit supra modum peccans peccatum, » ut lex, id est ut, capitulum pro fra, id est dum. Sed Nostra versio uti propria, ita genuina est. Ubi nota, ut non significat causam finalem, puta finem intentum, sed confectionem, ut paulo ante explicui.

14. SCIMUS ENIM QUA LEX SPIRITUALIS EST; EGO AUTEM CARNALIS SUM, VENUNDATUS SUB PECCATO. — Probat hic Apostolus id, quod dixit, scilicet legem esse sanctam, et legem non esse causam mortis, sed peccatum lege declaratum et prohibendum, hominemque peccato subditum, qui prava carnis et peccati desideria sectatur. Id autem probat ex eo: « Quia lex, inquit, spiritualis est, » id est spiritualia praecipit, non carnalia; « ego autem carnalis sum, » id est sector ea, quae carni et concupiscentiae placent, utpote « venundatus sub peccato; » ego ergo sub dominatu peccati vivens, mihi ipsi carnalis vitae et peccati, ac consequenter mortis sum causa, non autem lex.

Nota: Lex dicitur spiritualis, primo, ut explicat S. Chrysostomus, quia prescribit ea quae spiritus et hominis spiritualis sunt: scilicet virtutes sequi, vitia fugere; secundo, quia lex homines dirigit ad cultum unius Dei, qui purissimus est spiritus, a quo etiam data est: ita Ambrosius; tertio, quia lex imperari non potest, nisi per spiritum et gratiam a viris spiritualibus: ita S. Augustinus, hic in expositione quarundam propositionum hujus epistolae, num. 44; quarto, ut S. Thomas, quia lex cum spiritu hominis congruit, et, ut Cajetanus, spiritum hominis dirigit et regulat, tam circa Deum, quam circa seipsum et proximum; quinto, quia lex spiritualiter accepta ducit et preparat homines ad legem Evangelicam, quae est lex spiritus et vite.

EGO AUTEM CARNALIS SUM. — Notant Graeci Paulum hic, usque ad vers. 23, inducere personam hominis peccatoris constituti sub lege, qui nondum gratia Christi liberatus est a servitute peccati. Ita Origenes, Chrysostomus, Theophylactus, Basilium in *Regul. brevior.*, in resp. ad 16 interrog.; Commentarius Ambrosii, Hieronymus ad *Algas.*, *Quest. VIII.*; imo S. Augustinus hic, et ad *Simplex.* lib. I, *Quest. I.* quos libros ipse scripsit, dum esset junior. Et probant ex eo quod ait Apostolus: primo, « ego carnalis; » secundo, « venundatus sub peccato; » tertio, « video aliam legem captivantem me in lege peccati: » haec enim non videntur esse viri sancti et perfecti, qualis erat Paulus, sed peccatoris aut certe recens conversi, ut vult Origenes: « in quo, inquit, remanet infirmitas et proci-vitas ad pristina vitia, ut licet velit ea vincere et facere omne bonum, non tamen statim voluntatem sequatur effectus, sed saepe cadat, et a vitis solis vincatur, v. g., decernit quis, et vult cohibere iram, sed quia longa consuetudine ira ei dominata est, obsistit ejus volun-

Lex spiritualis vocatur ob quinquem causas.

An S. Paulus hic loquatur in persona peccatoris, an de seipso et quovis carnali.

tati ac proposito, et in solita sibi rursus itinera vis furoris erumpit. Sic et in virtutibus vult bene agere, sed non statim voluntatem sequitur effectus: sicut qui vult esse sapiens, non statim ut vult, sapiens effectus est; sed prius adhibendus est labor, studium, sollicitudo, vigiliae, doctrina insitutio, et vix aliquando longo usu, meditatione continua, sapiens efficitur. »

Secundo tamen, idem S. Augustinus postea senior et doctior effectus, dum scribit contra Pelagianos, docet hunc locum omnino explicandum esse de viris sanctis, ipsoque Paulo; illiusque hic concupiscentiae et spiritus licetam graphice ab eodem depingi. Ita ipse lib. I *Retract.*, cap. XIII; lib. VI *Contra Julian.*, cap. XI, ubi ait hanc esse expositionem S. Hilarii, Nazianzeni, Ambrosii (unde colligitur commentaria in has epistolas et in hunc locum S. Ambrosio ascripta, revera non esse S. Ambrosii, habent enim hoc loco cartorium) et ceterorum Ecclesiae Sanctorum et notorum Doctorum. Sic quoque explicant S. Gregorius, lib. XIX *Moral.*, cap. VI; S. Hieronymus, lib. II *Contra Pelagianos*; Anselmus, Primasius, D. Thomas, Peverius, Adamus et alii.

Haec ergo expositio verior et germanior esse videtur. Idque probatur primo, quia non ait Apostolus: *Eram, vel vivebam*, ut dixi vers. 9, sed ait: *Sum, consentio, condelector*, in praesenti. Ergo hoc versu transit a statu praeterito legis et peccati ad statum gratiae, sed cum concupiscentia luctantis, q. d. Vis legis, vel potius peccati lege abutentis, quam dixi, ex eo apparet, quod etiamnam ejus gratia licet constitutus, tantos tamen adhuc ejus effectus et incitamenta concupiscentiae sentiam, ut videat esse carnalis.

Secundo, idem patet ex eo quod ait: « Jam non ego operor illud; » haec enim verba indicant Apostolum non loqui de peccatore: peccator enim operatur peccatum. Loquitur ergo de viro justo et sancto.

Tertio, idem indicat, cum ait: « Condelector legi secundum interiore hominem; » et: « Ego ipse servio mente legi Dei, » et cum ait cap. seq.: « Nihil ergo nunc damnationis est tuis, qui sunt in Christo Jesu, » quae omnia non cadunt, nisi in virum justum et sanctum.

Tertia explicatio hujus loci est Cassiani, qui *Collatione 23*, vult hic describi licetam Marthae et Magdalene, vitae scilicet activae et contemplativae. Verum hoc non litterale est, sed mysticum, vel potius accommodativum.

VENUNDATUS SUB PECCATO. — Nota primo, peccatum hic idem esse, quod ante, sed materialiter tantum, sive objective, id est capi pro objecto peccati, sive fomite et concupiscentia. Unde hanc vers. 23 vocat *legem in membris repugnantem legi mentis*. Ita S. Hieronymus et Anselmus supra. Neque novum est Apostolum a peccato formaliter sumpto, transire ad peccatum materialiter sumptum. Sic enim ipse saepe ludit in vocibus, ut dixi *can.* 31.

Loquitur Paulus de se et quilibet sancto.

Probat tribus rationibus.

Concupiscentia ob quinquem rationes peccatum dicitur.

Concupiscentia secundum Augustinum peccatum est, et per se peccati causa.

Error Juliani Pelagianus putant concupiscentiam non esse a natura corruptam.

Monitus ab Adamo datus peccato, et traditio concupiscentiae.

Laeta vitia activa et contemplativa.

Tamquam Apostolus a peccato non abstergeat sumptum ad naturalem substantiam.

Unde nota secundo, concupiscentiam hic dici peccatum, non formaliter et proprie, ut vult Calvinus; sed primo, quia ipsa est materiale peccatum: est enim concupiscentia contra Dei legem, et hinc ad rationem formalem peccati nihil deest, nisi consensus voluntatis; secundo, quia ipsa incitat ad peccatum; tertio, quia ipsa est effectus peccati: ita Concilium Tridentinum, sess. V; quarto, quia ipsa est poena peccati; quinto, quia ipsa est instrumentum, quo per actum generationis, peccatum originale transfunditur in posteros Adae.

Hinc S. Augustinus, lib. V *Contra Julian.*, cap. II, docet concupiscentiam et peccatum esse, et poenam peccati, et causam peccati. « Sicut, inquit, caecitas cordis, quam solus removet illuminator Deus, et peccatum est, quo in Deum non creditur, et poena peccati, quae cor superbum digna animadversione punitur, et causa peccati, cum mali aliquid aevi cordis errore committitur: ita concupiscentia carnis, adversus quam bonus concupiscit spiritus, et peccatum est, quia inest illi inobediencia contra dominatum mentis; et poena peccati est, quia reddita est meritis inobedientis; et causa peccati est, defectione inobedientis vel contagione nascentis. »

Ubi advertit, concupiscentiam ab Augustino dici peccatum eodem sensu, quo explicui eandem docere Augustinus peccatum dici ab Apostolo: vult enim docere Augustinus concupiscentiam non esse naturalem conditionem, proprietatem et perfectionem manantem ex natura hominis, ut volebat Julianus; sed esse peccatum, id est esse vitium natum et propagatum ex peccato originali, quod negabat Julianus, utpote Pelagianus. Unde cap. seq., docet S. Augustinus concupiscentiam esse perpetuam materiam lucte, virtutis et victoriae, ac consequenter non esse peccatum formaliter et proprie, nisi ei succumbat et consentiat libera voluntas.

Nota tertio, dicit Apostolus de se, quod sit venundatus, scilicet ab Adamo, pretio pomi, et traditus (debere enim מַכַּר machar, et vendere, et tradere significat; quod enim venditur, traditur ementi, quasi domino) sub peccato, ut habent Graeca, id est in servitute peccati originalis; et consequenter, quod ipse etiamnum, justificatus licet, sit tamen concupiscentis (quae in locum peccati originalis quasi successit, ut in justis remaneat) obnoxius, quasi servus emptitius, ut ejus motus velit, nolit, ubique sentiat. Unde Syrus vertit לֹרְטִימָה מִכַּרְךָ mezabban lachatila, id est venditus sum peccato, hoc est, traditus sum concupiscentiae.

Sic Achab, lib. III *Regum*, cap. XXI, dicitur venundatus, ut faceret malum, id est sua mala voluntate servum se addidit peccato, quasi vendisset se, vel locasset se et suas operas, non ad aliud quam ad peccandum. Alludit enim Scriptura hac phrasi ad servos Hebraeorum, qui se vendebant ad opera servilia dominis prestanda,

q. d. Achab tradidit et totum se impendit idolis, quasi eorum mancipium, quasi idololatricae a dominis suis idolis tanquam servus addictus esset, non quasi esset rex Israelitarum liber et ingenue conditionis. Sic S. Augustinus, in *Expositione propositionum hujus epistolae*, num. 42: « Quisque, ait, peccando animam suam diabolo vendit, accepta, tanquam pretio, dulcedine temporalis voluptatis. » Concupiscentiae ergo quasi tyranno traditi sumus, etiam justi; non tamen proprie peccato: nec enim concupiscentia cogit nos ad peccatum, quia ejus motus sentire non est peccatum, sed eis libere consentire peccatum est, ait S. Bernardus.

15. QUOD ENIM OPEROR, NON INTELLIGO. — Primo, haec verba sic explicat S. Chrysostomus, q. d. Peccator quibus modis deceptus sit, ut peccatum operetur, non cognoscit.

Secundo, Theodoretus sic explicat, q. d. Peccator peccati malitiam perfecte non noscit.

Tertio, Toletus: Peccator, inquit, quod operatur non intelligit, quia contra judicium intellectus, quo speculative judicat hoc non esse faciendum, operatur et peccat.

Quarto, Anselmus sic exponit, q. d. In regulis praceptorum Dei non invenio, quae concupiscentia mea appetit.

Quinto, Methodius, apud Epiphanium, *haeresi 62*, sic, q. d. Qui bonum operatur, saepe distractiones et malas cogitationes patitur, ut non intelligat suas passiones et sua opera.

Sexto et optime, S. Augustinus, lib. I *Contra duas epist. Pelagian.*, cap. XI, hunc dat sensum: « Quod operor, non intelligo, » id est, per rationem et voluntatem non approbo opera et motus concupiscentiae meae. Hunc esse sensum patet ex seq. Sic *Psal.* i dicitur: « Novit (id est amat et approbat) Dominus viam justorum. » Et *Matth.* VII: « Non novi vos, » id est non amo vos, non approbo: haec enim est scientia practica. Rursum eosdem concupiscentiae motus « non intelligo, » quia hi motus rationem et intellectum praeveniunt.

Probat hic Apostolus se venundatum sub peccato, id est esse servum concupiscentiae, ex eo quod faciat non illa quae sibi facienda videntur, sed illa quae dominus, scilicet concupiscentia, sibi imperat, puta concupiscere: id deinde probat verbis consequentibus.

NON ENIM QUOD VOLO BONUM, HOC AGO: SED QUOD ODI MALUM, ILLUD FACIO. — Ita legitur Biblia Romana, aliaque correctiora (licet Graeca non habeant « bonum, illud tamen habent vers. 19). Jam quod ad sensum, primo, S. Chrysostomus sic explicat, q. d. In peccatoribus est quaedam velleitas boni, et odium quoddam imperfectum mali, etiam dum peccant.

Secundo et melius, S. Augustinus et Anselmus, qui haec exponunt, non de peccatore, sed de justo, qualis erat Paulus, ut dixi: Malum, inquit,

Peccator appetit diabolo vendit vult non peccat.

Vers. 4. Sentit plus habet sensus obsequii tibi.

Sensum optinuit D. Augustinus.

Duplici hujus loci sensus.

omnibus ipsa continentia nequaquam sterilis, sed fecunda mater filiorum gaudiorum de marito te, Domine. Et irridebat me derisione exhortatoria, quasi diceret: Tu non poteris, quod isti estis? An vero isti et iste in semetipsis hoc possunt, ac non in Domino Deo suo? Dominus Deus eorum me dedit eis. Quid in te stas et non stas? Projice te in eum, noli metuere; non se subtrahet, ut cadas. Projice te securus, excipiet te, sanabit te. Et erubescam nimis, quia illarum nugarum murmur adhuc audiebam, et cunctabundus pendebam. Et rursus illa quasi diceret: Obsurdese adversus immunda illa membra tua super terram, ut mortificentur. Narrat tibi delectationes, sed non sicut lex Domini Dei tui. Ista controversia in corde meo, non nisi de meipso adversus meipsum. » Hec Augustinus.

Secundo, luce hujus utilitatem docet S. Gregorius, lib. XIX *Moral.*, vi: « Optima, ait, virtutis custos est infirmitas, vel pressurarum, vel tentationum: et fit certo moderamine, ut, dum quisque Sanctorum jam quidem interius ad quisma rapitur, sed adhuc tentatur exterius, nec desperationis lapsus, nec elationis incurrat; sicque cognoscimus in profectu, quod accepimus; in defectu, quid sumus; et sic subtilissima interni iudicii moderatio infra summa, et supra infima, in quadam medio anima libratur. » Et S. Bernardus, serm. in cœna Domini, *De Baptism. et Sacramento altaris*: « Ad humiliandos nos ipsam (concupiscentiam) adhuc patitur vivere in nobis, et graviter affligere nos, ut sentiamus quid nobis gratia præstet, et semper ad illius auxilium recurramus: sic et de minoribus istis peccatis pia dispensatio nobiscum agitur, ut non penitus auferantur, sed in illis nos erudiat Deus, ut, cum minima cavere non possumus, certissimum quod non nostris viribus majora superemus, semperque timorati et omnino sollicitissimi quomodo ejus gratiam non amittamus, quam nobis tam multipliciter necessariam esse sentimus. »

23. VIDEO ALIAM LEGEM IN MEMBRIS MEIS, REPUGNANTEM LEGI MENTIS MEÆ, ET CAPTIVANTEM ME IN LEGE PECCATI. — « Repugnantem, » grece ἀντιρροῦν, id est *contra militantem, rebellantem*. Est metaphora a lucta et pugna.

Rursus, « captivantem me, » non voluntatis consensione, ut vult Chrysostomus (putat enim ipse hæc omnia de statu peccati et de peccatore dici), sed commotione, ait S. Augustinus, ut scilicet captivus reddat et subjiciat legi peccati, id est concupiscentiæ: ita ut etiam invitus et reluctans, vitiosas ejus inclinationes, dictamina, impulsus sentire cogat, et ejus laqueos et motus evadere non possim.

Aliqui ex S. Augustino sic explicant: « Captivantem, » id est *captivare curantem*; sed grece est ἀρκαλιόκορος, id est *captivum me*; et Syriace est ܐܪܟܐܠܝܘܬܝܐ, id est *quod captivum me reddidi*.

De facto enim omnes, non sub peccato, sed sub concupiscentia quasi captivi tenemur.

Nota hic hebraïsmum, « in lege peccati, » id est *sibi ipsi*. Eadem enim est lex peccati et membrorum, scilicet concupiscentia, ut dixi. Sic dicitur *Genes. XIX, 24*: « Pluit Dominus a Domino, » id est *a seipso*. Dicitur concupiscentia lex peccati, quia est fomes ad peccatum sollicitans, peccatum dictans et suggerens.

24. INFELIX (grece τολωπος, id est miser, aruanosus) EGO HOMO, QUIS ME LIBERABIT DE CORPORE MORTIS HUIUS? — id est a congerie omnium peccatorum, inquit Calvinus; vel, ut Commentarius Ambrosii, ab universitate vitiorum. Sed hæc expositio impropria, remota et aliena est. Unde dico, « de corpore mortis, » id est *a corpore moribundo, et peccandi affectibus, ac consequenter morti et corruptioni obnoxio; quodque, ut ait S. Hieronymus, tum corporalem, tum, ut Philius, animæ sæpe spirituales mortem inducit*. Ita S. Augustinus, lib. I *Contra duas epist. Pelag.*, xi. Est metalepsis. « Liberari a corpore mortis, inquit S. Augustinus, est omni sanato languore concupiscentiæ carnis, non ad penam recipere corpus, sed ad gloriam. Non enim a corpore mortis impii liberabuntur unquam, quibus in resurrectione eadem corpora ad æterna tormenta reddentur. »

Nota, mors Hebræis per metonymiam et catachresin sepe morbum, pestem, litem et afflictionem quamlibet gravem significat. Sic Pharaó, *Exod. x, 47*: « Rogate, inquit, Dominum, ut auferat a me mortem istam: *mortem*, id est plagam locustarum depascentium herbas et germina. Sic IV *Reg. iv, 40*, dicitur: *Mors*, id est amaricities colocyntidarum, in olla est. Pari modo hic *corpus mortis* accipi potest corpus obnoxium multis morbis, afflictionibus et ærumnis. Est hoc ardens Apostoli ex hoc misero et mortali corpore ad beatam et coelestem vitam anhælantis suspirium.

Audi pari modo suspirantem auctorem (Hugonem Victorinum, si credimus Trithemio) lib. *De Spir. et Anima*, qui extat tom. III operum S. Augustini, cap. LXII: « Audi, inquit, o anima, qualis sis: onerata es peccatis, irretita vitiiis, capta illecebris, affixa membris, confixa curis, distenta negotiis, contracta timoribus, afflicta doloribus, erroribus vaga, suspiciationibus iniqua, sollicitudinibus anxia, advena in terra inimicorum, coinquinata cum mortuis, deputata cum iis qui in inferno sunt. » Et cap. LX: « Quando veniam et apparebo ante faciem Domini, ad videndum eum in bonitate electorum suorum, ad letandum eum in lætitia gentis suæ, ut laudetur cum hereditate sua? Quando videbo civitatem illam, de qua dicitur: Plateæ tuæ, Jerusalem, sternerentur auro mundo, et in te cantabitur canticum letitiæ, et per omnes vios tuos ab universis dicitur Alleluia? O civitas sancta, civitas speciosa, de longinquo te saluto, ad te clamo, te requiro; desi-

dero enim videre te, et requiescere in te: sed non sicut carne retentus. O civitas desiderabilis! muri tui lapis unus, custos tuus ipse Deus, dives tui semper læti; semper enim gratulantur in visione Dei, » etc.

25. GRATIA DEI PER IESUM CHRISTUM. — **Supple**, liberabit me quandoque a corpore mortis hujus, puta in futura resurrectione, dando mihi corpus immortale et gloriosum.

Nota, pro gratia Dei, noster Interpretes legit in Greco χάρις τοῦ Θεοῦ. Ita quoque legit S. Ambrosius, Origenes, Hieronymus, S. Augustinus et alii. Verum S. Chrysostomus, Theodoretus, Ecumenius, Theophylactus, Hieronymus ad *Asiam*, et Græci codices jam legunt χάρις τοῦ Θεοῦ, gratias ago Deo, qui scilicet me liberabit a corpore mortis, per Iesum Christum.

Verum nostra lectio aptior, ideoque verior est; nec enim gratiarum actio, sed gratia respicit futurum. Nam gratiæ proprie non aguntur pro beneficio futuro et accipiendo, sed præterito et jam accepto: τὸ autem liberabit hic est futurum, non præteritum.

Adde, τὸ gratia Dei tacite includit τὸ gratias ago Deo. Nam dicere: gratia Dei per Christum me liberabit, hæcque gratiam confiteri et celebrare, est re ipsa gratias agere Deo.

IGITUR EGO IPSE MENTE SERVAVO LEGI DEI; CARNE AUTEM, LEGI PECCATI. — eo sensu, quem jam dedimus 22 et 23. Totum hunc Apostoli locum de lucta carnis et spiritus, sive concupiscentiæ et continentiæ, egregie tractat S. Augustinus, lib. *De Continentiâ*, tom. IV; hunc enim librum non esse Hugonis Victorini, ut suspicatur Erasmus, sed ipsius Augustini, ex Beda, Possidonio et aliis docent DD. Lovanienses, qui accuratè et correctissime opera omnia S. Augustini ediderunt. In illo ergo libro docet primo Augustinus, sub fine cap. II, in hac vita perpetuum esse hæc luctam, et sufficere nobis, si non consentiamus malis concupiscentiæ, itaque futurum ut in altera beata vita illam non sentiamus. « Nunc quantum, inquit, concupiscit caro adversus spiritum, et spiritus adversus carnem, sat est nobis non consentire malis, que sentimus in nobis. Nam ipsa continentia cum frenat cohibetque libidines, simul et appetit bonum, ad cuius immortalitatem tendimus, et respuit malum, cum quo in hac mortalitate contendimus. »

Deinde docet eos tantum hæc luctam sentire, qui concupiscentiæ reluctantur, non autem eos qui illi cedunt et consentiunt. « Hanc pugnam, inquit, non experiuntur in semetipsis nisi bellatores virtutum, debellatoresque vitiorum. Non expugnant concupiscentiæ malum, nisi continentia bonum. Sunt autem qui legem Dei omnino nescentes, malas concupiscentias nec in hostibus deputant, eisque miserabili cæcitate servientes, insuper etiam beatos se putant satiendo eas, potius quam obsecrando. »

Tertio, docet Christianos quasi Christi milites ad hæc pugnam ab Apostolo accendi, ut non permittant concupiscentiam in se regnare, quod fit, cum illi obediunt; sed illi resistant, eamque resistendo doment et minuant, licet eam extinguere nequeant; sic enim ait: « Milites Christianos Apostolica tuba isto sonitu accendit in prælium: Non regnet peccatum in vestro mortali corpore ad obediendum desideris ejus. Tunc autem regnare ostenditur, si desideris ejus obeditur, quibus non est obediendum, ne obedientibus regnet. Cum hortatur Apostolus, ut spiritus facta carnis mortificemus, tuba utique canit; bellum, in quo versamur, ostendit, et acriter dimicemus, et hostes nostros mortificemus, ne ab eis mortificemur, accendit. »

Quarto, hostes nostros describit, et hujus pugnæ milites utrinque recenset: hinc scilicet opera carnis, inde fructus spiritus in actum producents. « Hostes autem nostri, inquit, opera sunt carnis, que sunt fornicatio, immunditia, luxuria, idolorum servitus, veneficia, inimicitia, contentiones, emulaciones, etc. In hoc prælio adversus carnalem exercitum velut aliam producents actum spiritalem: Fructus spiritus est, inquit, caritas, gaudium, pax, longanimitas, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia. Hæc est actio continentiæ, si opera carnis mortificentur. »

Quinto, cap. VII, docet non esse duas in homine naturas ex contrariis inter se principibus ortas, et inter se assidue confligentes, unam boni, alteram mali, ut voluerunt Manichei. Sed hoc bellum oriri ex languore concupiscentiæ, quam peccatum in naturam hominis bonam, et bene a bono Deo conditam invexit. « Languorem autem istum, inquit, culpa meruit, natura non habuit; quam sane culpam per lavacrum regenerationis Dei gratia fidelibus jam remisit, sed sub ejusdem medicæ manibus adhuc natura cum suo languore confligit. In tali autem pugna sanitas erit tota victoria, cum justus dicit: Benedictio, anima mea Domino, qui sanat omnes languores tuos. »

Sexto, ostendit carni ipsi bonum esse, ut ejus pravus desideris resistatur, ut ita ipsa caro a suis vitiiis purgetur. « Audi, inquit, Apostolum dicentem: Scio quod non habitat in me (quod ut exponeret, addit), hoc est, in carne mea, bonum. Sed itaque dixit esse carnem suam. Non ergo est ipsa inimica nostra; et quando ejus vitiiis resistitur, ipsa amatur, quia ipsa curatur: nemo enim unquam carnem suam odio habuit, ut ipse Apostolus dicit. Et ipsa alio loco, ait: Mente servavo legem Dei; carne, legi peccati. Quomodo carne, legi peccati? numquid concupiscentiæ consentiendo carnali? Absit: sed motus desideriorum illis habendo, quos habere volebat, et tamen habebat; sed eis non consentiendo, mente serviebat legi Dei, et tenebat membra, ne ferebant arma peccati. »

Septimo, ostendit eo sensu dicit Apostolus se

Efficas ad virtutem et continentiam charitativa.

Luce spirituales utilitates.

Vitiosas inclinationes sentiens arguitur et justitiam.

Gratiarum actio meritoria, sed præterita, tam respicit.

Per metaphoram Hebraicam quamvis afflictionem et plagam intelligunt.

In hoc versu præterita nobis imbecillitates spiritus.

Animam suspirantem pro populo.

Legatores carnis et spiritus nec continent qui cedunt, et resistunt.

Tuba accendit et bellum spiritibus adversus carnem.

Hostes nostri, et languorem que ex carne procedunt.

Bonum est carnem, ut et resistat.

propter concupiscentiam, velle quidem bonum, non tamen perficere. « Funt, inquit, itaque in nobis concupiscentie male, quando id quod non licet, libet: sed non perficiuntur, cum legi Dei mente serviente libidines continentur, et bonum fit, cum id, quod male libet, vincente bona delectatione non fit: sed boni perfectio non impletur, quamdiu legi peccati carne serviente libido illic, quamvis contineatur, tamen movetur; non enim opus esset ut contineretur, nisi moveretur. Erit ergo perfectio boni, quando erit consumptio mali; illud erit summum, hoc erit nullum. Quod si in ista mortalitate sperandum putamus, fallimur; tunc enim erit, quando mors non erit, sed summum bonum erit, » etc.

Continencia non tantum contra libidinem, verum etiam contra quoslibet alios concupiscentie motus, eamque illos frenare et compescere. « Continentia, inquit, omnibus prorsus delectationibus concupiscentie, quæ adversantur dilectioni sapientie, coercendis atque sanandis invigilat, ut homo non secundum hominem vivens, jam possit dicere: Vivo autem non ego, vivit vero in me Christus; ubi enim non ego, ibi felicius ego, ut quando secundum hominem reprobos ullus motus exurgit, cui non consentit, qui mente legi Dei servit, dicat etiam illud: Jam non ego operor illud. »

Mortificandi mali motus sunt ne in opus exantur, tum ne voluntas in mente et cogitatione in inhaereat et consentiat, ut iis mortui, Christo et justitiam vivamus. « Mortificate, inquit Apostolus, membra vestra, quæ sunt super

terram, fornicationem, immunditiam, etc. Et quomodo ista mortificentur opere continentie, nisi cum eis mente non consentitur, neque exhibentur eis arma corporis membra? Et quod est vigilantia majore continentie curandum, ipsa etiam nostra cogitatio, si eorum quadam suggestione et quasi susurratione tangatur, tamen ab eis, ne oblectetur, avertitur. »

Presentissimum porro concupiscentie antidotum est cogitatio et inspectio mortis, et morientium, ac mortuorum.

Abbas Elias, apud Sophronium, in *Prælo Spirituali*, cap. x, narrat de se, quod visitatus a femina religiosa, post ejus abitum, gravem senserit tentationem libidinis, a qua victus exiverit ad eam cum illa explendam. « Cum vero, inquit, ferme uno stadio ab ejus adhuc spelæo distarem, urente graviter astu libidinis, repente factus in exstasi, vidi apertam terram, et me hialu terræ absorptum. Aspicioque illic cadavera putrida jacentia et resoluta, et incredibili fetore plena, quemdamque reverendi habitus virum ea mihi demonstrantem, ac dicentem: Ecce istud mulieris est, istud viri, istud pueri; frueri jam ut vis, et quantum libet concupiscentia tua: hujus tamen voluptatis gratia vide quot labores emittere voluisti: vide propter quod peccatum vos ipsos privare vultis regno eorum. Væ humane miserie! propter unius horæ voluptatem tanti laboris mercede frustramini. Ego autem præ nimio furore in terra corrui. Tunc accedens vir ille venerabilis, qui mihi apparuerat, erexit me. Et gratias agens Deo, reversus sum in locum meum. » Plura vide *Numer.* xi, 20 et 34.

CAPUT OCTAVUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Hactenus explicavit Apostolus infirmitatem legis, peccati et concupiscentiam: hic vires gratiæ et spiritus Christi explicat, seu quanta bona justis per Christum Christique spiritum dentur.

Primo ergo ex dictis concludit eos qui Christo per fidem et gratiam sunt institi, ab omni culpa et damnatione esse liberos, eos scilicet, qui non secundum carnem, sed secundum spiritum vivunt.

Unde secundo, vers. 12, multis probat nos secundum spiritum, quem accepimus, debere vivere, spiritum, inquam, adoptionis, in quo clamamus: Abba, Pater, qui nos Deo filios ac futura gloriæ cum Christo coheredes efficit.

Inde tertio, vers. 19, ostendit, quanta, quamque ambienda sit hæc gloria, utpote ad quam suspirat non solum omnis creatura, quæ in hac vita vanitati subjecta est, sed et hi, qui spiritus primitias acceperunt. Unde, vers. 26, asserit spiritum adjuvare infirmitatem nostram, et postulare pro nobis.

Denique, vers. 28, exaggerat charitatem Dei erga se diligentes, quæ omnia eis cooperantur in bonum, utpote, quos præcevit et prædestinavit conformes fieri Christo, et pro quibus tradidit Christum in mortem. Ex quo, vers. 33, concludit: Quis ergo nos separabit a charitate Christi?

1. Nihil ergo nunc damnationis est iis qui sunt in Christo Jesu, qui non secundum carnem ambulant. 2. Lex enim spiritus vite in Christo Jesu liberavit me a lege peccati et

mortis. 3. Nam quod impossibile erat legi, in quo infirmabatur per carnem, Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, et de peccato damnavit peccatum in carne, 4. ut justificatio legis impleteretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus, sed secundum spiritum. 5. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapient; qui vero secundum spiritum sunt, quæ sunt spiritus, sentiunt. 6. Nam prudentia carnis, mortis est: prudentia autem spiritus, vita et pax. 7. Quoniam sapientia carnis inimica est Deo: legi enim Dei non est subjecta, nec enim potest. 8. Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt. 9. Vos autem in carne non estis, sed in spiritu: si tamen Spiritus Dei habitat in vobis. Si quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. 10. Si autem Christus in vobis est, corpus quidem mortuum est propter peccatum, spiritus vero vivit propter justificationem. 11. Quod si Spiritus ejus, qui suscitavit Jesum a mortuis, habitat in vobis, qui suscitavit Jesum Christum a mortuis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem Spiritum ejus in vobis. 12. Ergo, fratres, debitoris sumus non carni, ut secundum carnem vivamus. 13. Si enim secundum carnem vixeritis, moriemini: si autem spiritu facta carnis mortificaveritis, vivetis. 14. Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei. 15. Non enim accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus: Abba (Pater). 16. Ipse enim Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filii Dei. 17. Si autem filii, et hæredes: hæredes quidem Dei, coheredes autem Christi: si tamen compatimur, ut et conglorificemur. 18. Existimo enim quod non sunt condignæ passionibus hujus temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis. 19. Nam expectatio creaturæ, revelationem filiorum Dei expectat. 20. Vanitati enim creatura subjecta est non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe: 21. quia et ipsa creatura liberabitur a servitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei. 22. Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, et parturit usque adhuc. 23. Non solum autem illa, sed et nos ipsi primitias spiritus habentes; et ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes, redemptionem corporis nostri. 24. Spe enim salvi facti sumus. Spes autem quæ videtur, non est spes: nam quod videt quis, quid sperat? 25. Si autem quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus. 26. Similiter autem et Spiritus adjuvat infirmitatem nostram: nam quid scimus, sicut oportet, nescimus: sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus. 27. Qui autem scrutatur corda, scit quid desideret Spiritus: quia secundum Deum postulat pro sanctis. 28. Scimus autem quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti. 29. Nam quos præcevit, et prædestinavit conformes fieri imaginis Filii sui, ut sit ipse primogenitus in multis fratribus. 30. Quos autem prædestinavit, hos et vocavit; et quos vocavit, hos et justificavit: quos autem justificavit, illos et glorificavit. 31. Quid ergo dicemus ad hæc? si Deus pro nobis, quis contra nos? 32. Qui etiam proprio Filio suo non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donavit? 33. Quis accusabit adversus electos Dei? Deus qui justificat. 34. Quis est qui condemnet? Christus Jesus, qui mortuus est, imo qui et resurrexit, qui est ad dexteram Dei, qui etiam interpellat pro nobis. 35. Quis ergo nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an fames? an nuditas? an periculum? an persecutio? an gladius? 36. (Sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die: aestimati sumus sicut oves occisionis.) 37. Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos. 38. Certus sum enim, quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque fortitudo, 39. neque altitudo, neque profundum, neque creatura alia poterit nos separare a charitate Dei, quæ est in Christo Jesu Domino nostro.